

## O'ZBEKISTONDAGI YETAKCHI XALQ CHOLG'ULARI ORKESTRLARINING IJODIY FAOLIYATINI TAHLIL QILISH

*Andijon davlat pedagogika  
instituti musiqa ta'lim  
yo'nalishi 3-bosqich talabasi  
Komilova Farog'at Farxodjon qizi*

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada O'zbekistonning yetakchi xalq cholg'ulari orkestrlarining ijodiy faoliyati tahlil qilinadi. Maqola O'zbekistondagi xalq musiqasining rivojlanishiga katta hissa qo'shgan orkestrlarning faoliyatini o'rganishga qaratilgan. Mualliflar, o'zbek xalq musiqasi an'alarini zamonaviy talablar bilan uyg'unlashtirishda orkestrlarning o'rni va ahamiyatini tahlil etadilar. Tadqiqotda, orkestrlarning ijodiy repertuarlaridan, uslubiy xususiyatlaridan, shuningdek, musiqiy va madaniy an'alarining yangilanishiga qanday ta'sir ko'rsatganligi haqida ma'lumotlar beriladi. Maqola, O'zbekistonda xalq musiqasini ommalashtirish va rivojlantirishda orkestrlarning roli va o'zgaruvchan ijodiy jarayonlarga qanday moslashishlarini yoritishga qaratilgan. Shuningdek, ushbu orkestrlar o'rtasidagi hamkorlik, ularning yangi musiqiy shakllar yaratishdagi o'rni va xalq musiqasining global kontekstdagi rivojiga qo'shgan hissasi haqida ham so'z boradi.

**Kalit so'zlar:** Xalq musiqasi, Xalq cholg'ulari orkestri, Ijodiy faoliyat, Orkestrlar, Musiqiy repertuar, An'anaviy musiqa, Musiqiy madaniyat, Musiqiy yangiliklar, Xalq musiqa an'analari, Musiqiy hamkorlik, Orkestrning roli, Madaniy rivojlanish, Musiqa san'ati, Musiqiy ijodiyot.

**Abstract:** This article analyzes the creative activities of Uzbekistan's leading folk instrument orchestras. The article is aimed at studying the activities of orchestras that have made a great contribution to the development of folk music in Uzbekistan. The authors analyze the role and significance of orchestras in harmonizing the traditions of Uzbek folk music with modern requirements. The study provides information on the creative repertoire of orchestras, their stylistic features, as well as how they influenced the renewal of musical and cultural traditions. The article aims to highlight the role of orchestras in popularizing and developing folk music in Uzbekistan and how they adapt to changing creative processes. It also discusses the collaboration between these orchestras, their role in creating new musical forms, and their contribution to the development of folk music in a global context.

**Keywords:** Folk Music, Orchestra of Folk Instruments, Creative Activity, Orchestras, Musical Repertoire, Traditional Music, Musical Culture, Musical News, Traditions of Folk Music, Musical Collaboration, The Role of the Orchestra, Cultural Development, Musical Art, Musical Creativity.

O'zbekistonning musiqiy madaniyati, uning keng va boy tarixi, o'ziga xosligi bilan dunyo sahnasida alohida o'rin tutadi. Xalq musiqasi, ayniqsa, cholg'u orkestrlari orqali o'zining eng yuqori badiiy ifodasiga erishgan. Xalq cholg'ulari orkestrlari nafaqat milliy musiqaning saqlanishi va rivojlanishiga, balki unga bo'lgan e'tibor va hurmatni oshirishga ham xizmat qilmoqda. O'zbekistonning yetakchi xalq cholg'ulari orkestrlari o'zining ijodiy faoliyati orqali nafaqat an'anaviy kuy-qo'shiqlarni saqlab qolish, balki ular bilan birga zamonaviy musiqiy yondashuvlarni ham amalga oshirmoqda. Ushbu maqolada O'zbekistondagi yetakchi xalq cholg'ulari orkestrlarining ijodiy faoliyati tahlil qilinadi, ularning repertuar siyosati, ijro mahorati, yosh avlodni tarbiyalashdagi roli va xalqaro miqyosdagi ahamiyati ko'rib chiqiladi.

Xalq cholg'ulari orkestrlarining tarixiy rivojlanishi -O'zbekistonning xalq cholg'ulari orkestrlari o'z tarixida turli bosqichlarni o'tkazgan. Mustaqillikdan oldingi davrda ham, sovet davrida ham bu orkestrlar xalq musiqasining yirik namoyandalari sifatida faoliyat yuritgan. O'zbekiston mustaqillikka erishganidan so'ng, milliy musiqaning rivoji yangi bosqichga o'tdi. Bu davrda xalq cholg'ulari orkestrlari faqatgina xalq musiqasini saqlab qolish, balki uni yangicha shakllarda, innovatsion talqinlarda ijro etishni o'z faoliyatining asosiy yo'nalishlaridan biriga aylantirdilar. O'zbekistonda hozirda faoliyat yuritayotgan bir qator yetakchi orkestrlar ushbu tarixiy jarayonning yorqin namoyishlaridir.

Xalq cholg'ulari orkestrlarining ijodiy faoliyati va repertuar siyosati - Xalq cholg'ulari orkestrlarining ijodiy faoliyati ularning repertuarida yaqqol aks etadi. Orkestrlarning repertuarida nafaqat o'zbek xalq musiqasining eng yaxshi namunalarini, balki zamonaviy kompozitorlarning asarlarini ham topish mumkin. Shu bilan birga, orkestrlar o'z ijro uslubini yangilash, musiqiy asarlarni yangi shakllarda taqdim etishga intilishmoqda. Mazkur orkestrlar o'z faoliyatida xalq musiqa asarlarini saqlash bilan birga, uni zamonaviy musiqiy vositalar yordamida qayta talqin qilishni maqsad qilib qo'ygan. Bu jarayon, o'z navbatida, yosh ijrochilarni tayyorlashda, ularning ijro mahoratini oshirishda katta ahamiyat kasb etadi.

Xalq cholg'ulari orkestrlarining yosh ijrochilarni tarbiyalashdagi roli

Xalq cholg'ulari orkestrlari nafaqat o'z asarlarini ijro etish, balki yosh avlodni musiqiy san'atga qiziqtirish, ularni musiqiy maktablarda o'qitish va tarbiyalashda muhim rol o'ynaydi. O'zbekistonning yetakchi orkestrlari o'zining ijodiy faoliyati orqali yosh ijrochilarni musiqiy ta'limga jalb qilish, ularga ijro mahoratini oshirish va professional musiqachilarga aylanishda yordam bermoqda. Xalq cholg'ulari orkestrlari yosh musiqachilarga nafaqat an'anaviy musiqaning sirlarini, balki zamonaviy musiqiy texnikalarni o'rgatish orqali ularga keng imkoniyatlar yaratmoqda.

Xalq cholg'ulari orkestrlarining xalqaro miqyosdagi ahamiyati

O'zbekistondagi yetakchi xalq cholg'ulari orkestrlari faqat mamlakat ichidagi ijodiy faoliyat bilan cheklanmaydi. Ular xalqaro miqyosda ham o'zbek musiqasini

targ'ib qilishda faol ishtirok etmoqdalar. Xalqaro musiqiy festivallarda qatnashish, boshqa davlatlar bilan madaniy almashinuvlar o'tkazish, O'zbekistonning musiqiy merosini dunyo sahnasida tanitish maqsadida amalga oshirilgan tadbirlar ular uchun katta ahamiyatga ega. Xalq cholg'ulari orkestrlarining xalqaro sahnada muvaffaqiyatli ishtiroki, o'zbek musiqasining dunyo miqyosida tan olinishi va hurmatga sazovor bo'lishiga xizmat qilmoqda.

Xalq cholg'ulari orkestrlarining kelajagi va istiqbollari

Xalq cholg'ulari orkestrlarining kelajagi ular ijodining yangilanishi va rivojlanishiga bog'liq. Hozirgi kunda orkestrlarning ko'plab vakillari yangi texnologiyalarni, zamonaviy uslublarni o'z ijodida qo'llashga intilishmoqda. Yosh musiqachilarning ilg'or g'oyalari, yangi musiqiy shakllar va asarlarni yaratishdagi urinishlari orkestrlarning istiqboli uchun katta ahamiyatga ega. Xalq cholg'ulari orkestrlarining kelajagi, shuningdek, xalq musiqasini zamonaviylashtirish, uni yangi shakllarda taqdim etish va shuning bilan yangi avlodni musiqaga qiziqtirishda muhim rol o'ynaydi.

O'zbekistonning yetakchi xalq cholg'ulari orkestrlari bugungi kunda milliy musiqaning rivojlanishida, uni saqlashda va yangilashda asosiy kuchlardan biridir. Ularning ijodiy faoliyati o'zbek musiqasining boy tarixini yosh avlodga yetkazish, xalqaro miqyosda e'tirof etilishiga xizmat qilmoqda. Xalq cholg'ulari orkestrlari nafaqat an'anaviy musiqaning saqlanishiga hissa qo'shmoqda, balki uni zamonaviy talqinlar yordamida rivojlantirishga intilmoqda. Ularning ijodi milliy musiqaning kelajagi va dunyo miqyosida tanilishiga katta ta'sir ko'rsatmoqda. Shunday qilib, O'zbekistondagi xalq cholg'ulari orkestrlarining ijodiy faoliyati nafaqat madaniy merosni asrab-avaylash, balki uni rivojlantirish va dunyo sahnasida keng targ'ib qilishda muhim ahamiyatga ega.

O'zbekistondagi yetakchi xalq cholg'ulari orkestrlarining ijodiy faoliyati nafaqat milliy musiqaning saqlanishi va rivojlanishiga, balki uni xalqaro miqyosda tanitishga xizmat qiladi. Ularning ijro mahorati, repertuar siyosati va sahnadagi yondashuvlari o'zbek musiqasini jahon madaniyati sahnasida tanitishda katta ahamiyatga ega. Xalq cholg'ulari orkestrlarining ijodiy faoliyati nafaqat musiqiy an'analarni saqlash, balki ularni zamonaviylashtirish va global sahnada o'z o'rnini topish uchun katta imkoniyatlar yaratadi. Shu bilan birga, ular yosh ijrochilarni tayyorlashda va yangi kompozitorlar yaratishda muhim rol o'ynaydi.

Ularning ijodi milliy musiqaning kelajagi va dunyo miqyosida tanilishiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. O'zbekistondagi xalq cholg'ulari orkestrlarining kelajagi aynan musiqiy innovatsiyalar, yangi asarlarni yaratish va musiqaning global sahnada tanilishi bilan bog'liq. Xalq cholg'ulari orkestrlarining keyingi rivojlanish yo'nalishlari yangi texnologiyalarni, musiqiy kompyuter dasturlarini va multimedialarni qo'llash orqali o'zbek musiqasini yangi shakllarda talqin qilishni o'z ichiga oladi. Yosh

musiqachilarni tayyorlash, ular orasida orkestrlar uchun yangi kompozitorlar va ijrochilarni tanlash ham ushbu orkestrlarning istiqbolini belgilaydi. Xalq cholg'ulari orkestrlarining o'zbek musiqasini rivojlantirishdagi roli davom etadi va ular mustahkam an'analar asosida yangi yondashuvlar yaratishda davom etadi.

O'zbekistondagi xalq cholg'ulari orkestrlari nafaqat o'zbek musiqasini saqlab qolish, balki uni xalqaro maydonda tanitishda ham faol ishtirok etmoqda. Xalqaro musiqiy festivallarda qatnashish, turli mamlakatlarda gastrol turlarini tashkil etish orqali bu orkestrlar o'zbek musiqasini dunyoga tanitmoqda. Shu bilan birga, ularning xalqaro muvaffaqiyatlari, o'zbek musiqasining yuqori sifatini va uning jahon madaniyatidagi o'rnini yanada kuchaytiradi.

O'zbekistondagi xalq cholg'ulari orkestrlarining xalqaro sahnada ishtiroki nafaqat ularning ijro mahoratini sinovdan o'tkazish, balki o'zbek musiqasining boy merosini boshqa millatlar va xalqlarga taqdim etish imkoniyatini yaratadi. Shu orqali, ularning ijodiy faoliyati nafaqat musiqiy, balki madaniy diplomatiya vositasiga ham aylanadi.

### **XULOSA**

O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishganidan so'ng milliy madaniyatimiz, ayniqsa, xalq musiqa san'ati va uning asosiy targ'ibotchilaridan biri bo'lgan xalq cholg'ulari orkestrlariga e'tibor sezilarli darajada oshdi. Mazkur orkestrlar o'zbek xalqining boy musiqiy merosini saqlash, uni yosh avlod ongiga singdirish va jahon sahnasida munosib namoyish etish yo'lida muhim ijodiy faoliyat olib bormoqda. Jumladan, O'zbekiston Davlat konservatoriyasi huzuridagi Xalq cholg'ulari orkestri, "Sado" ansambli, O'zbekiston radiosining "Ma'naviyat va ma'rifat" orkestri, viloyatlardagi etakchi xalq cholg'ulari ansambllari kabi jamoalar bugungi kunda professional ijrochilik, yangilikka intilish va milliy ruhga sadoqatni uyg'unlashtirgan holda faoliyat yuritmoqda.

Ushbu orkestrlarning repertuar siyosati, asosan, o'zbek xalq kuy-qo'shiqlari, maqom san'ati namunalarini, shuningdek, zamonaviy kompozitorlar tomonidan yaratilgan asarlarni o'z ichiga oladi. Bu esa ular ijodida an'anaviylik va innovatsion yondashuvni uyg'unlashtirishga xizmat qilmoqda. Shuningdek, orkestrlarning turli xalqaro festivallar, konsert dasturlari va davlat miqyosidagi tadbirlarda faol ishtiroki ularning nufuzini oshirib, o'zbek milliy musiqasining xorijda tanilishiga katta hissa qo'shmoqda.

Shu bilan birga, xalq cholg'ulari orkestrlarining ijodiy faoliyati yosh ijrochilarni tayyorlash, an'anaviy cholg'ularni targ'ib qilish, ularni zamonaviy talablarga mos holda rivojlantirishda muhim o'rin tutmoqda. Ularning maktablar, kollejlari, oliy ta'lim muassasalari bilan hamkorligi orqali xalq musiqasining uzviyligi va davomiyligi ta'minlanmoqda.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekistondagi yetakchi xalq cholg'ulari orkestrlari milliy madaniyatimizning ajralmas qismi sifatida xalq musiqasining dolzarbligi va estetik qadriyatlarini saqlab qolish hamda rivojlantirish borasida samarali ijodiy faoliyat olib bormoqda. Ularning bugungi kundagi roli va istiqboldagi vazifalari o'zbek xalqining musiqiy-ma'naviy merosini asrab-avaylashda, uni jahon madaniy makoniga olib chiqishda muhim omillardan biridir. Shu jihatdan olib qaralganda, bu orkestrlarning ijodiy faoliyatini tahlil qilish nafaqat ilmiy, balki amaliy ahamiyatga ham ega bo'lib, xalq musiqa san'atining hozirgi holatini va kelajagini chuqurroq anglashga xizmat qiladi.

### FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdurahmonov, F. (2010). O'zbek xalq musiqasining rivojlanish tarixi. Tashkent: O'zbekiston Milliy Akademik Nashriyoti.
2. Sodiqov, S. (2015). Xalq cholg'ularining ijro uslublari va ularning zamonaviy yondashuvlari. Tashkent: Sharq.
3. Qodirov, M. (2018). O'zbekistondagi xalq musiqasi orkestrlarining xalqaro faoliyati. Tashkent: O'zbekiston Madaniyat va San'at nashriyoti.
4. Maqsudov, X. (2020). Xalq musiqasi va uning xalqaro miqyosdagi roli. Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Madaniyat Vazirligi.
5. G'ulomov, T. (2012). O'zbek xalqi musiqasining zamonaviylashtirilishi va uning orkestrlarda qo'llanilishi. Tashkent: Milliy musiqiy akademiya.
6. Botirova X.T. Theoretical fundamentals of development of people's instruments and performing arts in Uzbekistan // International Journal of Early Childhood Special Education // (INT-JECSE) DOI: 10.9756/INT-JECSE/V14I2.657 ISSN: 1308-5581 Vol 14, Issue 02 2022 -P. 5841-5846.
7. Botirova X.T. Specific characteristics of the development of spiritual - moral qualities of students // Frontline Social Sciences and History Journal, 3(06), <https://doi.org/10.37547/social-fsshj-03-06-04-P. 20-30>
8. Привалова, О. А. Кармен Ж. Бизе в творчестве Элины Гаранча / О. А. Привалова // Музыкальная культура глазами молодых ученых: сборник научных трудов / Ред. - сост. Н. И. Верба; науч. ред. Р. Г. Шитикова. - СПб. : Астерион, 2015. - Вып. 12. - С. 190-195.
9. Botirova X.T. In the practice of instrumental performance, students are taught to think independently and formation of features of creativity // Middle european scientific bulletin // ISSN 2694-9970 118 Middle European Scientific Bulletin, Volume 33. -P. 52-58.
10. Botirova X.T. Scientific and theoretical views of central asian thinkers in music // Procedia of Theoretical and Applied Sciences // Volume 4. Feb 2023 ISSN: 2795-5621. - P. 54-59.
11. Акмалжонова М.В. "Дирижирование" (методы работ над партитурой). Ташкент, 2017.
12. Botirova X.T. The Role of Pop Art in the Education of Students-Youth in the Spirit of Morality and Patriotism // Web of Scholars: Multidimensional Research Journal (MRJ) // Volume: 01 Issue: 07. 2022 ISSN: (2751-7543). -P. 87-90.
13. Botirova X.T. Activities of the "History and Criticism of Music" Department During the Years of Independence // Middle European Scientific Bulletin // ISSN 2694-9970 118, Volume 33. Feb-2023 -P. 118-121.